

A KIRÁLY-SÁTOR.

A m. kir. államvasutak igazgatósága szükségét érezte annak, hogy módjában legyen olyan vasuti állomásokon, ahol a rendes várótermek a közönségtől el nem vonhatók, Ő felsége használatára, midőn hadgyakorlatok idején, vagy más alkalomból, egyes vidéki vasuti állomásokra érkezik, — megfelelő fogadó termet rögtönözhesse.

Erre a célra legjobbnak látszott egy könnyen szétszedhető, vasuton való szállításra alkalmas sátrat készíttetni.

Ezt az eszmét a f. évben lefolyt tatai hadgyakorlat, és a német császárnak azon való megjelenése különösen aktuálissá tette, és adta meg a közvetlen alkalmat arra, hogy a régebben fölmerült eszme a megvalósulás stádiumába lépjen.

Az igazgatóság — eléggé ki nem emelhető dicséretes hazafias érzékkel — azonnal felismerte, hogy az adott feladat megoldása egyrészt a magyar elemnek az iparművészet terén való érvényesülésére ritkán előforduló kedvező alkalmul kínálkozik, másrészt a munka különleges célja az ez irányban régóta folyó törekvésekre oly magas körök figyelmét hívhatja fel, ahonnan minden magyar művészeti törekvés mindenkor hathatós támogatásra számíthatott.

Ily nemes felfogástól vezéreltetve, az igazgatóság úgy határozott, hogy a királysátor elkészítését magyar stílű iparművészeti feladattá avatja és e végből a sátor, valamint a berendezés terveinek elkészítésével Várdai Szilárdot, az orsz. m. kir. mintarajziskola- és rajztanárképző tanárát bizta meg.

A sátor- és pavillonszerű két terv közül az utóbbi- és a butorok tervei is kivitelre elfogadtatván, az igazgatóság a munkák elkészítésére ajánlattétel céljából több vállalkozót szólított fel, kik közül, mint legolcsóbb ajánlattevők, a vasszerkezet elkészítésével Árkay Sándor műlakatos, a bádogos munkával Steiner Ármin és Ferencz, a kárpitos- és többi munkával pedig Fodor József bizatott

A MAGYAR ÁLLAMVASUTAK KIRÁLY-SÁTORA.
Tervezte Várdai Szilárd.

meg. A művezetést minden irányban, az elfogadott tervek alapján, a tervező tanár végezte.

A munka terjedelméről fogalmat nyújt, ha méreteiből megemlítem, hogy a sátor szélessége 12 méter, magassága pedig a főpárkányig 7, onnan a gulaszerűen, finom hajlásban csúcsosodó tető kupolájának felső részéig 8, összesen tehát 15 méter.

A sátor belső alaprajza nyolcszög, négy kiszögellő részszel, melyek közül kettő nyitott előcsarnokot képezve be- és kijáratul szolgál, a másik két kiugrás pedig kívül elzárva, a terem kiegészítéseként egy-egy butorozott fülkét, illetőleg az egyik oldalon kabinetet képez. Az egész azonban úgy van szerkesztve, hogy az előcsarnokok és fülkék egymással fel is cserélhetők.

A szerkezeti rész erős tölgyfakereteken nyugvó kovácsolt szögletvasakból áll, burkolva vízhatlan ponyvával, mely azonban az oldalfalakon a székely ház motívumainak felhasználásával készült fakeretekbe van feszítve.

A sátor vázát burkoló vízhatlan ponyvát még egy vászonréteg fedi, melynek egyes mezői magyar izlésű himzéssel vannak díszítve.

A himzések tervezetét különösen érdekessé teszi az, hogy azok az adott mezők arányaihoz és fekvéséhez úgy alakítjuk, mint diskkrét színhatásuk szempontjából sikerülten alkalmazkodnak.

A tetővászon négy szélesebb oldalára a magyar motívumokkal díszített ország-czímer, a kisebb mezőkre pedig a szárnyas kerék, míg alantabb, az oldalfalak négy kisebb felső részébe a M. á. v. monogramja van hímezve.

A sátor csúcsát egy két méter magas bádognakúpola képezi, melynek vörösréz színű alapjából tarajos élek és az ezek közötti mezők domborított magyar ékítményei emelkednek ki, valódi aranyozásban. A kupolából 8 méter magas zászlórúd nyúlik a magasba.

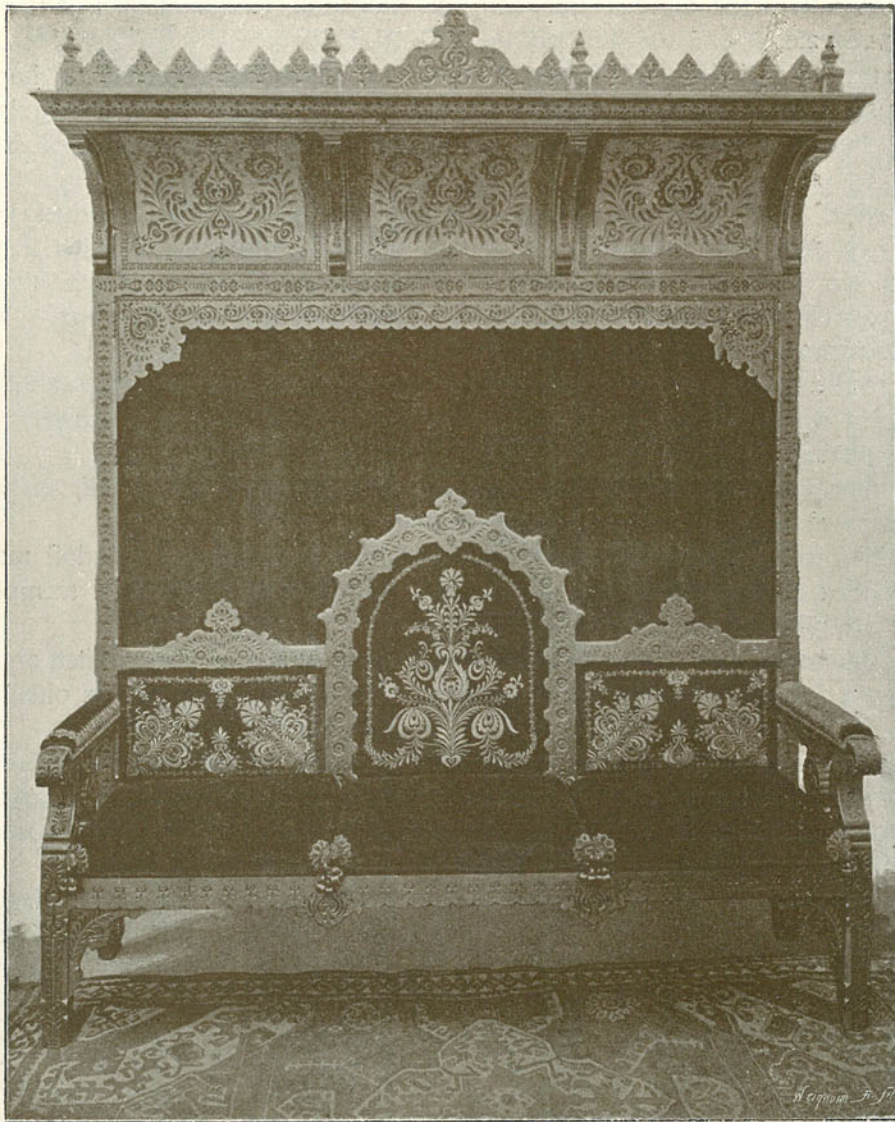
A bejáratok fölé szintén hímezett, kiugró napellenző van elhelyezve, magukat a bejáratokat pedig nehéz aranyrojtos vörös selyempeluche függönyök szegélyezik.

A sátor belsejében a padló szőnyeggel van bevonva; az oldalfalakat arany alapon bordeaux mintás notredame szövet borítja, innen pedig a tetőig kupolaszerűen kárpitozott, váltakozva világoskék és créme szövetek fejezik be a belső burkolást.

A sátor közepéről sárgarézből kovácsolt magyarstilú és körülbelül 800 gyertyafényre berendezett villamos csillár függ le. Ennek a műtárgynak különös érdekét kölcsönöz az a körülmény, hogy a magyar ékítménymotívumokat ezúttal fémből domborítva szemlélhetjük, ami ezen a téren ujitásszámba megy. Ugyanilyen jellegben készült a többi világító test is.

Ezzel áttérek a nemes körtefából készült, gazdag faragással díszített, részben aranyozott butorzatra.

Első helyen említtem a karosszéket, melynek alakja a forgalomban levő modern formáktól jellegzetes nemzeti karakterével válik el. A kárpitos munka vörös selyem peluche-sel van bevonva. Az ülést széles, sűrű aranyhímzésű bordure futja körül, melyet ritmikus, nyugodt kompozíciója tesz kellemes hatásúvá. A magas támla peluche-mezejére az egyesített országos címer van hímezve; a kárpitozott karfák párducejekben végződnek.

BALDAKINOS LÓCA.

Tervezte Várdai Szilárd.

Igen érdekes tárgya a butorzatnak egy baldakinos lóca. Ez három részre van osztva, úgy, hogy a tulajdonképeni lóca támláját a hátrészen megfelelő magasságban alkalmazott fakeret jelzi. Ebben a középső rész magasabbra emelkedik, ívével és ennek modorával a székykapu motívumaira emlékeztetve. A három hátmező feltelhelyezés szempontjából is igen tetszetős magyar ékítményekkel van díszítve, mely ékítményeknek aranyhímzése a különféle technikák ügyes egyesítése.

A lóca hátsó része hajlított és faragott párkánnyal ellátott baldakinumban végződik, mely szintén három mezőre osztva, hajlított és ugyancsak faragott ékítményekkel díszített jávorfa-lapokkal van kitöltve.

Az ülő butorzatot hat darab, a lóca stílusában tartott ülőke egészíti ki.

Alakjuk szabályos nyolcszög, mely úgy van megoldva, hogy négy része a lábakat képezi, a másik négy rész pedig a lábakat összekötő saroktámok közé ékelődik, érdekes átmenetül a nyolcszögből a négyszögbe. Messze vezetne, ha még az asztalt, a konzolos tükröket, a külön kabinet jávorfából készült és Grossmann Márton által szépen festett butorzatot, valamint ama szoborállványok részletes leírását adnám, mely utóbbi állványokon ő felségeiknek Strobl Alajos által mintázott és a Gladenbeck-féle ércöntőben bronzba öntött mellszobrai voltak elhelyezve. Csupán annyit jegyzek meg, hogy az itt említett butorok a többi berendezési tárgyak modorával teljes összhangban, szintén magyar stílusban vannak tervezve. Az asztalon és a tükrös konzolokon a nagy-szent-miklósi aranyelet (Attila kincse) galvanoplasztikai másolatai díszeltek.

Megemlítendőnek tartom, hogy a sátor számára a fülkék díszítéséül Fodor József csinos baldakinumokat készített és a sátor belsejét ízléssel drapírozta.

Az egész mű előállítási költsége a butorzattal együtt 22.000 frtra rug.

A magyar Iparművészeti Társulat kieszközölte, hogy ez idei karácsonyi tárlatán a királysátornak és a berendezésnek egy részét a nagy közönségnek bemutatthassa. Kiállította pedig a sátornak egyik bejáró fülkáját, ebbe helyezvén el a lócát és a mellszobrokat, a fülkén kívül pedig a karosszéket, az ülőkéket, továbbá egy konzolos tükröt, az asztalt és a csillárt.

Végül azt hiszem, hogy ismeretésemet nem fejezhetem be méltóbban, mint ha a magyar államvasútak igazgatóságának e nagy szabású magyar stílusú tervezet költséges megvalósításánál a nemzeti irányú iparművészet előbbre vitele körül szerzett kiváló érdemét újból hangsúlyozom és dícsérőleg nevezem meg a vállalkozó Fodorcégen kívül azokat az iparosokat, akik buzgó és szakavatott munkájukkal a vállalkozás sikerét biztosították. Ezek a már megnevezettekén kívül Árkay Sándor, aki a nagy vasszerkezetet és a csillárokat rövid öt hét alatt készí-

KAROS SZÉK.
Tervezte Várdai Szilárd.

tette el, továbbá: Varga Lajos bútorasztalos, Sonntagh József műfaragó, Sternberg József aranyhímző és Deutsch Adolf, a ki a sátorvásznak számos nagyméretű színes hímzését a rendelkezésére bocsátott rövid idő alatt szintén csak fárasztó megerőltetéssel volt képes elvégezni.*

Dr. Kampis János.

* Érdeemes cikkirónk, talán a dísz-sátor tervezőjével való személyes baráti viszonya miatt, diszkrétül átsiklik a tervező érdemeinek méltatásán. A mi kötelességünk tehát a cikket e részben kiegészíteni. Várdai Szilárd e sátorral oly nemzeti zamatú és előkelő művészi alkotást létesített, mely egyöntetűségében, eredetiségében és ízlességében ritkítja párját. Szerencsét kívánhatunk a M. Á. V. igazgatóságának, hogy szép eszméjének kivitelére ily kitűnő tervezőt szemelt ki és hogy viszont az utóbbi oly lelkes munkatársakra akadt. Csak egyet sajnálunk, hogy a létesítmény külső alakja (a nyolcszögűen kiemelkedő, függőleges falu, magas építmény) inkább egy szilárd fa-pavilonra, mint egy mobilis sátorra emlékeztet. Ha az oldalsíkok nem függőlegesek, hanem a feszített ponyvához hasonlólag homoruan hajlítottak, úgy a sátor-karakter jobban megóvatik.

A szerk.

HIMZÉS-MINTA.

Tervezte Hollós Károly. A „Mintalapok”-ból.